

Обґрунтовано, що конфлікт-менеджмент як прикладний напрям з усунення/мінімізації деструктивних наслідків конфліктів має обмежені можливості для застосування щодо конфліктів, які виникають в процесі розвитку територіальних систем, особливо природно-територіальних. Певною мірою управлінський інструментарій і тактики конфлікт-менеджменту можуть бути застосовуваними щодо конфліктів, які виникають в суспільно-територіальних системах, властиво, при конфліктній взаємодії значних людських спільнот на певній території (расових, етнічних, релігійних, мовних та ін.).

Отже, можемо обґрунтовано припустити, що при втручанні з боку людини в передконфліктну ситуацію, що виникає в процесі розвитку природно-територіальних систем, ризик виникнення чергового конфлікту у взаємодії суспільства і природи значно зростає. Тож не варто порушувати загальновідомий четвертий закон екології Баррі Коммонера (*Barry Commoner*) – «природа знає краще», адже управлінські рішення в цій царині мають значну конфліктогенність.

Література:

1. *Жоль К.К.* Вступ до сучасної логіки: навч. посібник для студ. гуманітарних спец. вищ. навч. закладів / К. К. Жоль. – К. : Либідь, 2002. – 151 с.
2. *Пінкер С.* Просвітництво сьогодні. Аргументи на користь розуму, науки та прогресу/ пер. з англ. О. Любенко. – К.: Наш формат, 2019. – 560 с.
3. *Alper S., Tjosvold, D., Law K. S.* Conflict management, efficacy, and performance in organizational teams // *Personnel Psychology*. – 2000. – 53 (3). – P. 625–642.
4. *Blake R., Mouton J.* The Managerial Grid: The Key to Leadership Excellence. – Houston: Gulf Publishing Co.– 1964. – 230 p.
5. *Borisoff D., Victor D.* Conflict Management: A Communication Skills Approach /Media, Culture & Communication. – Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1989. – 201 p.
6. *Lumineau F., Eckerd S., Handley S.* Inter-organizational conflicts: Research overview, challenges, and opportunities // *Journal of Strategic Contracting and Negotiation*. – 2015. – № 1. – P. 42–64.
7. *Rahim M. A.* Toward a theory of managing organizational conflict // *The International Journal of Conflict Management*. – 2002. – № 13 (3). – P. 206–235.
8. *Schaubhut N.A.* Technical Brief for the THOMAS-KILMANN CONFLICT MODE INSTRUMENT/ Description of the Updated Normative Sample and Implications for Use. CPP Research Department. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kilmanniagnostics.com/wp-content/uploads/2018/04/TKI_Technical_Brief.pdf

УДК : 316.77:321

Бондар Т.І.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ВЛАДА В СИСТЕМІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.

В сучасній соціокультурній ситуації особливої актуальності набуває дослідження ролі комунікації у реалізації влади. Успішна комунікація влади може забезпечуватися переконанням, важливу роль у якому відіграє мова.

В сучасному суспільстві постійно відбувається динамічний рух трансформацій. В умовах зростання ролі та впливу комунікативної влади особливого значення отримують інформаційні та комунікативні процеси, які дають змогу на сучасному рівні формувати нові комунікації між владою і суспільством.

Мета статті – проаналізувати комунікативну природу влади та роль комунікації у реалізації владних відносин, враховуючи її трансформації в сучасному суспільстві.

Ключові слова: *влада, комунікація, воля, примус, опір, мова, переконання, кодування, декодування.*

Бондарь Т.И. Власть в системе коммуникации и ее трансформации в информационном обществе. *В современной социокультурной ситуации особую актуальность приобретает исследование роли коммуникации в реализации власти. Успешная коммуникация власти может обеспечиваться убеждению, важную роль в котором играет речь.*

В современном обществе постоянно происходит динамичное движение трансформаций. В условиях возрастания роли и влияния коммуникативной власти особое значение получают информационные и коммуникативные процессы, которые позволяют на современном уровне формировать новые коммуникации между властью и обществом.

Цель статьи - проанализировать коммуникативную природу власти и роль коммуникации в реализации властных отношений, учитывая ее трансформации в современном обществе.

Ключевые слова: *власть, коммуникация, воля, принуждение, сопротивление, язык, убеждение, кодирование, декодирование.*

Bondar T. Power in the system of communication and its transformation in the information society. *In the current socio-cultural situation, the study of the role of communication in the exercise of power becomes especially relevant. Successful communication of power can be ensured by persuasion, in which language plays an important role.*

In modern society there is a dynamic movement of transformations. With the growing role and influence of communicative power, information and communication processes are of special importance, which allow to form new communications between government and society at the present level.

The purpose of the article is to analyze the communicative nature of power and the role of communication in the implementation of power relations, given its transformation in modern society.

Key words: *power, communication, will, coercion, resistance, language, persuasion, coding, decoding.*

Феномен влади відіграє в житті будь-якого суспільства визначну роль, і тому проблема дослідження влади залишатиметься актуальною доти, доки існує людське суспільство. Будучи явищем багатограним, влада постійно привертає увагу дослідників

в галузі філософії, соціології, політики, психології та ін. Проблема влади і владних відносин представлена змістовною історико-філософською базою теоретичних пошуків. Багатоманіття підходів до вивчення феномену влади з необхідністю породжує і різноманітні трактування цього складного поняття.

Людина – істота суспільна і її буття як соціального суб'єкта невіддільне від буття інших членів соціуму. Результат життєдіяльності того чи іншого суспільного організму завжди є результатом взаємодії його членів, є рівно- векторною величиною реалізації волі кожного з них, устремління, прагнень, бажань, результатів втілення творчої енергії кожного з членів суспільства і т. ін. Тому проблема влади, владних відносин та способів і засобів їх реалізації завжди будуть притягувати увагу представників соціальних та гуманітарних наукових кіл. Проблеми моральних засад влади, її ціннісних джерел, сила влади стосовно закону і особистості, проблеми обов'язку та особистої свободи, егоїзму носіїв влади раз у раз з'являються в полі зору досліджень науковців.

Поняття «влада» в повсякденному житті і в науковій літературі вживається в різних сенсах. При глибокому розгляді питання виявляється, що зміст його не може бути повністю розкритий лише з точки зору економіки і політики, права і моралі, які представляють окремі аспекти такого багатшарового і в той же час цілісного феномена, яким є влада. Для цього необхідно дослідження влади на найрізноманітніших рівнях її функціонування в суспільстві, історії та культурі.

В ХХ столітті до аналізу влади звертались такі теоретики як Х. Арндт, Р. Арон, Б. Беррі, М. Вебер, Э. Гидденс, Р. Даль, Х. Лассуелл, С. Льюке, О. Массінг, Ч. Мерріам, Т. Парсонс, Б. Рассел, М. Фуко та ін. Сучасні дослідження феномену влади представлені в працях таких науковців як Байрачна Л.К., Батлер Д., Бібіхін В.В., Боровий А.А., Єлеманова А.М., Осадчий Н. И. Аналітика феномену комунікації та його соціальних, політичних, культурних та екзистенційних проєкцій представлена в роботах К. Ясперса, Р. Рорті, Дж. Роулза, Г. Йонаса, К.-О. Апеля та інших. У згаданих концепціях наведено загальне обґрунтування соціуму як комунікативної системи, цілісність якої узгоджують спільні маркери зв'язку, або цінності та переконання. Саме зміст цього аксіологічного фундаменту комунікації зумовлює легітимізацію та здійснює реалізацію політичної влади в суспільстві.

Однак як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі на передній план сучасних політико-владних досліджень все більш виступають проблеми легітимності та законності влади (В. А. Ачкасов, М. А. Руткевич, С.М. Єлісеєв, Т.А. Алексеєва, В. П. Серебрянников, В. І. Смирнов, Р. П. Шпакова), проблеми харизми як феномена влади (Р. І. Ітвел, Е. І. Хаванов, Р. Зом "М. Вебер, Л. А. Андреева, Н. В. Енкельма, Т. Д. Скрипнікова, І. І. Кравченко).

Не зважаючи на широкий інтерес до проблем влади, більшість досліджень ведеться саме в площині політичної влади, а не феномену влади як такої. Але ми живемо в культурі, в якій всі проблеми, по суті, розглядаються як проблеми комунікації. Тобто комунікація сприймається як єдиний реальний зв'язок, що може поєднувати, утримувати в цілісності різноманітне сучасне суспільство [9, с.47]. І тому в сучасній соціокультурній ситуації значно зросла увага до такого соціального феномена, як комунікація, яка стає об'єктом аналізу на різних рівнях і в різних контекстах. Отже, особливої актуальності

набуває дослідження ролі комунікації у реалізації влади, дослідження її комунікативної природи.

Комунікація - це широко представлене в соціальній сфері явище. Найбільш глибоке тлумачення терміна «комунікація» дає, на нашу думку, «Філософський енциклопедичний словник»: «Комунікація (від лат. *communicatio* – повідомлення, передача) – спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями і т.ін.; передача того чи іншого змісту від одного творіння (колективного або індивідуального) до другого через знаки, зафіксовані на матеріальних носіях» [10,с.269]. Поза комунікацією немислима жодна соціальна дія. Вона, по суті, є каналом, засобом і способом, що дає людині інформацію про світ для успішної до нього адаптації. Тому комунікація сьогодні визнається істотною компонентою суспільного буття, значущість якої підкреслюється її центральним положенням в історії людства, мова йде навіть про комунікативну революцію. Сьогодні життєдіяльність суспільства не можна уявити без величезного числа зв'язків і відносин, які регулюють його існування, їх специфічного оформлення відповідно до культурної ситуації теперішнього часу.

Мета статті – розкрити комунікативну природу влади та показати визначальну роль комунікації у реалізації владних відносин, враховуючи трансформації влади в сучасному суспільстві.

Впродовж усього свого існування суспільство в цілому і кожна окрема людина постійно стикалися, стикають і надалі будуть стикатися з таким явищем як влада. Владні відносини починаються із самої особистості, яка повинна бути володарем самої себе, оволодівати своїми бажаннями, контролювати свої дії, виходячи із власних морально-етичних якостей, виховання та середовища, що її оточує. Але людина не може існувати окремо від соціуму, який починається з її сім'ї та закінчується світом. Отже, питання влади та владних відносин починає формуватися вже на етапі окремої сім'ї, продовжується на рівні роду, селища, краю, кордонів національної країни та світу. Таким чином можна говорити про те, що влада супроводжує людину із протягом усього її життя, на всіх рівнях соціуму.

Основні підходи до вивчення інституту влади сформувались вже в контексті античної інтелектуальної традиції, яка узагальнювала соціально-політичний досвід інтелектуальної традиції Давньої Греції та Риму. Визнані представники античної філософії - Платон та Аристотель розробили класифікацію видів влади, проаналізували вплив влади на особистість та суспільство, виявили схеми її функціонування. Але вони не намагалися розкрити її сутнісний смисл, знайти те інваріантне, що представляє владу як таку. У Платона і Аристотеля зустрічаються лише окремі висловлювання щодо цього. Так, для Платона влада – це перш за все відносини панування та підкорення, які повинні твердо спиратися на принципи обов'язку та справедливості. Для Аристотеля влада є законом, принципом космосу, що впорядковує всі елементи буття всесвіту [1,с.382]. Однак категоріального статусу дане поняття не мало. Один із дослідників влади В.Г.Ледяєв справедливо зауважував, що мислителі «не вдавались в детальний аналіз поняття влади, вважаючи само собою зрозумілими такі ключові терміни як «влада», «вплив», «авторитет», «правління». Вони не потребують розробки, оскільки значення цих слів зрозуміло кожній людині із здоровим глуздом» [6, с. 25].

Сучасні концепції влади можна класифікувати за рядом підстав, як, наприклад, атрибутивно-субстанціональні, що трактують владу як атрибут, субстанціональну властивість суб'єкта, а то і просто як самодостатній "предмет" або "річ"; реляційні, що описують владу як соціальне відношення або взаємодію на елементарному і на складному комунікативному рівнях. Аналізуючи сутність феномену влади слід звернутись до найбільш відомих теоретиків, що мають дослідження з проблеми влади. Тут перш за все необхідно відзначити Б. Рассела, який трактує владу як "створення наміченого ефекту", М. Вебера, згідно з думкою якого "влада є можливість того, що одна особа всередині соціальних відносин буде в змозі здійснити свою волю, незважаючи на опір інших, що беруть участь у дії, Х. Арндт, яка вважала, що "влада означає здатність людини не стільки діяти самій, скільки взаємодіяти з іншими людьми", П. Морріса, який визначає владу як не просто спосіб впливу на когось чи щось, а дію як процес, спрямований на зміну когось або чогось". Ф.Бурлацький у філософському словнику 1989 р. дотримується думки, що влада в загальному сенсі є здатність і можливість здійснювати свою волю, справляє визначальний вплив на діяльність, поведінку людей за допомогою будь-якого засобу - авторитету, права, насильства [10, с.92].

Відповідно до класичної філософської та соціологічної парадигми влада представляє собою особливе вольове відношення між людьми, коли одні люди впливають на інших, примушуючи діяти певним чином. Це - здатність людських волевиявлень, які реалізуються в контексті заданих відносин спонукання і примусу, управління і контролю, підпорядкування, координації і субординації, залежності та незалежності, тобто всього того, що явно або неявно лежить в основі людських комунікацій. Воля, нав'язування волі виступають в якості передавального механізму в здійсненні влади.

Соціологи дають конкретніші визначення влади як «форми соціальних відносин, яка характеризується здатністю впливати на характер і напрямок діяльності і поведінки людей, соціальних груп і класів за допомогою економічних, ідеологічних та організаційно-правових механізмів, а також за допомогою авторитету, традиції, насильства» [6, с.13].

У соціальному вимірі влада представляє силове відношення, яке виражає будь-яку перевагу і домінування. Психологічний вимір влади фіксує ставлення лідерства. Відносини влади мають універсальний характер, проникають в усі сфери життя і діяльності.

В першій пол. ХХ ст. влада сприймалася в рамках системи «панування – підкорення», але ця система могла ґрунтуватися як на силі, так і на авторитеті чи харизмі. В другій половині ХХ ст. з'являються нові концепції влади, які поступово відходять від сприйняття її через систему «панування – підкорення». В сучасній політичній теорії розроблені системна і структурно-функціональна концепції влади, пов'язані, перш за все, з роботами Т. Парсонса, Д. Істона, Г. Алмонда, М. Крозье і ін. За Т.Парсонсом, влада, швидше за все, являє собою особливу інтегративну властивість соціальної системи, що має на меті підтримку її цілісності, координацію спільних колективних цілей з інтересами окремих елементів, а також забезпечує функціональну взаємозалежність підсистем суспільства на основі консенсусу громадян і легітимації лідерства. Так звані

комунікативні (Х. Арент, Ю. Хабермас) та пост структуралістські (М. Фуко, П. Бурдьє) моделі влади розглядають її як багаторазово опосередковану і відрізняють за ознаками раси механізм спілкування між людьми, що розгортається в соціальному полі і просторі комунікацій. В концепції німецького соціолога Н.Лумана комунікація є сутнісною характеристикою сучасного суспільства і будь-які людські стосунки, і саме суспільне життя в цілому неможливі без комунікації. Тож і владу він розглядає як засіб соціальної комунікації.

Аналіз феномена влади переконливо засвідчив багатозначність і поліфункціональність цього явища. Влада може проявлятися як пряме насильство, як прихований примус, або ж як вплив на свідомість і волю людей шляхом переконання. Умовою успішності і стійкості влади є добровільне, свідоме бажання людей підкорятися. Вона активується у контексті таких соціальних взаємодій, коли один із суб'єктів має здатність впливати на іншого, долаючи при цьому можливий опір того, на кого він впливає. В результаті, влада кваліфікується як перевага над кимось. Саме тому зростання владних преференцій з одного боку абсолютно логічно передбачає їх спадання на іншому полюсі соціальної взаємодії. За класичним визначенням М. Вебера влада представляє собою "будь-яку можливість проводити всередині даних суспільних відносин власну волю, навіть всупереч опору, незалежно від того, на чому така можливість ґрунтується".

Суб'єкт влади є своєрідним вогнищем опору владі згідно її власній логіці, що виявляється можливим тільки шляхом оволодіння ресурсами тієї чи іншої культури. При цьому сам факт заперечення влади може виходити тільки від особистості, яка з тих чи інших причин прийшла до неприйняття власного соціального статусу, ціннісного укладу суспільства, його моральних норм і т.ін.

Являючи собою сукупність правил і приписів, які направляють і коректують поведінку конкретних індивідів, та чи інша влада (політична, батьківська, влада колективу, соціуму в цілому та ін.) спонукає їх здійснювати дію у відповідь на деякі інші дії відповідно до цілком певної моделі «вплив / протистояння». В даному випадку, суб'єкт вже не просто пристосовується до ситуації, як це раніше передбачалося в рамках традиційної моделі панування / підпорядкування, а формується як свого роду осередок опору, який здійснює дію лише в його відношенні до іншої, вже здійсненої дії. Практична реалізація подібного механізму взаємного спонукання і боротьби дозволяє охарактеризувати чинного суб'єкта як сукупність сил, що чинять опір, а владу - як диспозицію, тобто певну систему стратегічного цілепокладання, яка відтворює і підтримує певний тип владних відносин і, в свою чергу, відтворюється і підтримується їм.

Змусити людину до тієї чи іншої дії можна, впливаючи на два потужних стимули, властивих свідомості людини – це страх і вигода. Людину можна підкупити. Потреба у досягненні внутрішньої психологічної мети може призвести до того, що людина буде виконувати ті дії, які ніколи не збиралась і не хотіла.

Умовою успішності і стійкості влади є добровільне, свідоме бажання людей підкорятися. Якщо категорія примусу розглядається як негативна форма діяльності людини, бо результат досягається шляхом придушення чужої волі, то переконання

визнається осмисленим, розумним і позитивним актом, оскільки впливає на вільну волю людини, і воля до влади реалізується через переконання.

Переконання – це успішний інтелектуальний вплив на свідомість людини, в результаті якого вона сама приходить до думки, що вчинок, якого від неї вимагають, є необхідним. Якщо в імперативі (імперативній ситуації) вона діє всупереч власній волі, то переконанням її волю формують, тобто здійснюють дещо більш вишукане і хитре, ніж залякування та підкуп. Людина діє відповідно волі іншого, вважаючи, що чинить так згідно з власними переконаннями [4,с.86].

Переконуюча дія – це процес соціального впливу на особистість з прямим використанням логічної аргументації, що має на меті зміну думок і позицій особистості. Переконуючий вплив традиційно є основним методом процесу інформаційної взаємодії між людьми, включаючи педагогічне спілкування, пропаганду, ідеологічну діяльність, ділове спілкування, процес управління людьми, повсякденне міжособистісну комунікацію та процес управління людьми як реалізацію владних відносин. Людина є мислячою істотою, для якої природним є вплив на раціональну, логічну, а не силову природу свідомості. Для того, щоб один суб'єкт зміг переконати у чомусь інших, він повинен мати інтелектуальний пріоритет над мислячими, розумними людьми, що чинять інтелектуальний спротив. Тому основною формою мовної комунікації, безумовно, є переконання одних людей іншими в необхідності чогось, чи то у адекватності власного світосприйняття, чи необхідності певної дії, в правоті своїх ідей, поглядів і таке інше.

Вміти переконувати - це значить мати інтелектуальну, логічну перевагу над розумними, мислячими, але виявляючими інтелектуальний спротив тим чи іншим ідеям людьми. Коли в комунікацію з певним суб'єктом входить інший суб'єкт, що має іншу, відмінну систему переконань, то на початковому етапі комунікації інтелект попереднього суб'єкта опирається можливим змінам, спробам вплинути на попередню систему його поглядів та переконань. І це цілком природньо, адже людина сформувала певну систему поглядів, переконань, має її внутрішню аргументацію. І тому першим кроком впливу на інтелект іншої людини є подолання цього опору.

Механізм переконання передбачає своїм першим етапом витіснення іншої точки зору мовного опонента, спростування її. І лише тоді, коли утворюється в свідомості людини певний вакуум щодо тієї чи іншої проблеми, ситуації та ін. в дію вступає процедура заміщення його іншою концепцією. Без спеціальної підготовки люди рідко спроможні це ефективно виконувати. Витіснення та заміщення – це різні процедури процесу переконання, що можуть здійснюватися лише послідовно.

Влада здійснюється за допомогою мови і проявляється в мові. Мова впливає на світовідчуття і світорозуміння людини та реалізацію владних відносин. Оскільки в основі будь-яких владних відносин лежить комунікація, взаємодія, спілкування в тій чи іншій суб'єкта влади і її об'єкта, то необхідно звернути особливу увагу на мову як інструмент влади та дослідити той базис, що робить її важливим знаряддям влади.

Мова може реально сприяти здійсненню влади на різних рівнях свого функціонування. Бажаючи змусити людину щось зробити, часто використовують вишукані мовні прийоми.

У емпірико-теоретичних дослідженнях Р.М.Блакара було виявлено і вивчено 3 окремих рівні. По-перше, є окремий акт комунікації, в якому конкретне використання мови відправником структурує і обумовлює сприйняття змісту комунікації одержувачем. По-друге, через свій спосіб концептуалізації «дійсності» система мови являє певні точки зору або інтереси, визначаючи тим самим значний вплив цих точок зору на кожного, хто вивчає і використовує дану мову. По-третє, різні мови і діалекти, навіть співіснуючі на одній і тій же території, можуть мати різний статус. Знаючи про тісний зв'язок між мовою і особистістю, легко уявити собі керуючий і пригнічуючий ефект в разі підлеглого положення мови народу або діалекту групи [2].

Коли одержувач щось чує або читає, він повинен в процесі декодування вибрати одне з декількох можливих значень. В цьому йому допомагає контекст: сама ситуація, те, що було сказане раніше, а також те, що було сказано після. Якщо вважати, що акту комунікації дійсно властиві ці характеристики, тоді справді можна засумніватися, чи в змозі взагалі одержувач «витагнути» з мовного висловлювання саме ті думки і почуття, які мав намір повідомити відправник. Комунікація цілком може виявитися невдалою як в процесі кодування, якщо відправник вибирає мовні вирази, які неадекватно відображають те, що він хоче передати, так і в тому випадку, коли одержувач декодує щось, відмінне від того, що мав на увазі відправник.

Якщо ж міркувати про специфіку функціонування влади як комунікативного феномена, то слід зазначити кілька принципово важливих моментів. Перш за все влада реалізується як процес освоєння природного середовища в знаково-символічній формі шляхом ціннісного покладання певних точок зору. Іншими словами, влада являє собою специфічний процес загальнокультурного становлення. Завдяки здійснюваним операціям ціннісного кодування їй, як правило, завжди вдається здійснювати процес «збирання» і створювати нові умови, що гарантують забезпечення єдності множинного і розділеного.

Здатність конкретного суб'єкта виробляти і декодувати символи, наділяючи їх, при цьому, певним змістом, дозволяє, на думку Р.М.Блакара, уявити його як своєрідну точку опори, що дає можливість виявляти і стверджувати себе, перебуваючи, разом з тим, поза детермінованими зв'язками існуючого світопорядку. Саме тому суб'єкт може бути осмислений як суб'єкт лише в тій мірі, в якій він опановує ресурси тієї чи іншої культури. «Влада справляє на суб'єкта особливий знаково-символічний вплив, що дозволяє говорити про формування і конструювання нею відповідних культурі суб'єктів» [2, с.154]. Як бачимо, розуміння суб'єкта виявляється безпосередньо пов'язаним з буттям самої культури, зі сферою її безпосередніх змін і трансформацій.

Являючи собою сукупність правил і приписів, які направляють і коректують поведінку конкретних індивідів, соціальна влада спонукає їх здійснювати дію у відповідь на деякі інші дії відповідно до цілком певної моделі. В даному випадку, суб'єкт вже не просто пристосовується до ситуації, як це раніше передбачалося в рамках традиційної моделі підпорядкування, а формується як свого роду осередок опору, який здійснює дію лише в його відношенні до іншої, вже здійсненої дії. Практична реалізація подібного механізму взаємного спонукання і боротьби дозволяє охарактеризувати чинного суб'єкта як сукупність сил, що чинять опір а владу - як диспозицію, тобто певну систему стратегічного цілепокладання, яка відтворює і підтримує певний тип владних відношень і, в свою чергу, відтворюється і підтримується їм.

В сучасному суспільстві постійно відбувається динамічний рух трансформацій, оскільки прискорюються усі процеси, які охоплюють своїм впливом не тільки всі сфери людського буття, а й соціально-філософське осмислення того, що відбувається в людському оточенні. Адже сучасна реальність така, що у суспільства практично не залишається часу адаптуватися до постійних змін та побути на певному стабільному рівні свого розвитку.

Особливістю сучасного етапу розвитку є всепроникненість нових комунікаційних мереж, технологій та засобів комунікацій в найвіддаленіші куточки земної кулі.

В таких умовах місце засобів масової інформації поступово займають засоби масової комунікації, які на базі сучасних комунікаційних технологій практично отримали надмогутність над людиною, адже сьогодні людина все більше часу проводить у віртуальній реальності, яка за допомогою різних гаджетів (в основному айпадів та айфонів) не дає людині вийти із цього стану. Всі ці зміни не можуть відбуватися окремо від змін соціальних, гуманітарних, економічних та політичних, адже глобалізація людського буття та життєвого світу розширюють можливості кожної окремої людини сприймати увесь світ, що впливає на його внутрішній світ, світогляд, культуру, звичаї, розуміння себе у Всесвіті. Суттєвого впливу таких змін зазнають і владні відносини.

Сьогодні влада, отримавши надзвичайні можливості завдяки сучасним комунікаціям, отримує не той ефект, який планувався традиційною моделлю політичної комунікації. Так, традиційна влада почала використовувати можливості, які відкрилися завдяки інформаційному суспільству. Нові засоби масової інформації та засоби масової комунікації охоплювали все більшу аудиторію, що давало змогу покращувати ефективність державної інформаційної політики та PR-акцій. Ще більше можливостей відкрилося завдяки глобальній мережі передачі даних, на базі яких почали формуватися соціальні мережі, віртуальний простір та Інтернет-мережа: «Вельми дивно, що Інтернет підноситься як інструмент, який буде сприяти остаточному тріумфу демократії. Насправді ж, Інтернет відповідає за нову інформаційно-технологічне середовище, в якому плюралізм розквітає завдяки природному відбору, а демократія приречена на поразку. Криза існуючої форми правління в наявності. З цього моменту демократія стає синонімом кризи» [Ошибка! Источник ссылки не найден., с.150].

В умовах зростання ролі та впливу комунікативної влади особливого значення отримують інформаційні та комунікативні процеси, які дають змогу на сучасному рівні формувати нові комунікації між владою і суспільством. «Засоби масової інформації – це Ватикани сучасного світу... Сьогодні преса робить те, що століття тому робили священики і Церква... Міць нинішніх мас-медіа переважає всі можливості, які будь-коли мала та чи інша релігійна організація» [7, с.58].

В зазначених умовах, показовими є дії, механізми, методи та інструменти за допомогою яких відбувається комунікація влади із суспільством. Таким чином, необхідно звернути увагу на необхідність формування нової парадигми легітимізації сучасної влади в умовах відходу від традиційної лінійності вертикалі влади та зростання ролі комунікації.

Так, В. Попов відзначає наступне: «Державна інформаційна політика – це здатність і можливість суб'єктів політики впливати на свідомість, психіку людей, їх поведінку і діяльність за допомогою інформації в інтересах держави і громадянського суспільства» [8, с.82]. При цьому, як зазначає Д. Дубов «в епоху глобальних викликів

безпеці на особливу увагу заслуговує питання щодо соціальної відповідальності ЗМІ в аспектах поєднання свободи преси з відповідальністю, із завданнями інтеграції суспільства, цивілізованого розв'язання конфліктів, що виникають у процесі представлення різних точок зору, відображення думок і позицій різних (іноді – антагоністичних) суспільних груп»[4, с.63].

Отже, влада має комунікативну природу, оскільки не може існувати без передачі, без трансляції певної інформації, чи то в імперативній формі, чи то в чисто інформаційному вигляді. Ця інформація має специфічне оформлення, відповідно до тієї чи іншої культурної ситуації. Динаміка суспільних процесів та соціальних змін початку ХХІ ст. актуалізує необхідність наукового дослідження ролі комунікації в реалізації суспільних, зокрема владних, відносин з метою вдосконалення засобів реалізації всіх форм влади у сучасному суспільстві. Особливої уваги, на нашу думку, потребує дослідження ролі і способів здійснення переконуючого впливу за допомогою логіко-раціональних, психологічних та мовних прийомів з метою використання якомога ефективніших форм та процедур спілкування у всіх галузях суспільного життя, де наявні відносини влади. Від вирішення цих питань залежать перспективи не тільки здійснюваних сьогодні великомасштабних суспільних реформ, а й імовірність формування якісно нових демократичних форм правління та життєдіяльності нашого суспільства. Тут можна говорити про затребуваність такої форми комунікативної влади як деліберативна демократія, оскільки виникає потреба практичного вирішення питання визначення нової ролі держави у її взаємодії зі ЗМІ в сучасних умовах та напрацювання відповідних демократичних механізмів такої взаємодії. Дослідження цієї проблеми виходить далеко за межі однієї статті і потребує глибоких і всебічних наукових пошуків.

Література:

1. *Аристотель*. Политика // Аристотель.- Сочинения в 4-х томах. Т. 4: Пер. с древнегреч. - М.: Мысль, 1984. - с. 375-645.
2. *Блакар Р.М.* Язык как инструмент социальной власти (теоретико-эмпирические исследования языка и его использования в социальном контексте) // Р.М.Блакар.- Язык и моделирование социального взаимодействия. – М., 1987. – с.88–125. – Російський переклад статті: R.M.Bla kar. Language as a means of social power. - In: Pragmalinguistics, J. Mey (ed.). The Hague-Paris, Mouton, 1979, p. 131-169.
3. *Бард А., Зодерквист Я.* Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма. СПб. : Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2004, 252 с.
4. *Дубов Д.* Засоби масової інформації як якісно нові суб'єкти політичних комунікацій. Політичний менеджмент. № 1, 2007. С.57-65.
5. *Зарецкая Е.Н.* Риторика: теория и практика речевой коммуникации. / Е.Н.Зарецкая. – М.: Дело, 2002. – 480 с.
6. *Карпун А.Б.* Исследование феномена власти в современной философии права./ А.Б.Карпун. /Гуманітарні та соціальні науки. - 2008.- № 1. – с.10-16.
7. *Ледяев В.Г.* Власть: концептуальный анализ. / В.Г.Ледяев.– М.: Росспэн, 2001.- 384 с.
8. *Мелкевик Б.* Юрген Хабермас и коммуникативная теория права. ИД Алеф-Пресс, 2016, 95 с
9. *Попов В.Д.* Информациология и информационная политика. М.: Изд-во РАГС, 2001. 120 с.
10. *Романовская, Е.* Власть в системе коммуникации // Е.Романовская. //Власть. - 2009. -№6. - с. 44-47.
11. *Философский энциклопедический словарь* / гл. ред. Л.Ф. Ильичев.- М.: Сов. Энциклопедия. - 1989. - 840 с.

УДК 1(092)

Гончаренко К.С.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

БУТАФОРНІСТЬ ТРЕНДІВ ТА ВІДСУТНІСТЬ ГЛОБАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗГУБЛЕНОЇ СУЧАСНОСТІ

В загальному сенсі трендом можна вважати певний напрямок розвитку в будь-якій сфері життя, або ж явище, товар чи предмет, що задає тон в тій чи іншій сфері. Саме слово *trend* зазвичай перекладається з англійської як «тенденція», що власне є не доречним. Якщо розглянути саму термінологію, то можна помітити, що в англійській мові є поняття «*trend*» і «*tendence*», хоча досить часто українською їх перекладають як – тренд/тенденція, що начебто є синонімами. Більш очевидну відмінність між цими поняттями можна помітити у французькій, де є «*la tendance*», як направленість, та «*l'intention*» чи «*la disposition*», які власне в тому чи іншому випадку є «тендецією». «Бути в тренді» означає «йти в ногу з часом» і залишатися в курсі останніх новинок в даній області (будь-то мода, дизайн, архітектура чи філософія). Тренд сезону - це той напрямок, в якому розвивається дана сфера на даний час, а також головна фішка цього напрямку. Щодо тенденції, то вона виводить певні закономірності для подальшого формування тренду. Фрази типу «намітилася тенденція» або «зародився новий тренд» означають, що на основі наявних даних (фактів, зафіксованих і проаналізованих подій) були відзначені закономірності, які дозволяють вивести загальний вектор подальшого розвитку цього процесу.

Наприклад, очевидно, що за останній час явною була тенденція в курсі криптовалюти і біткоіну зокрема. Тому чітко прослідковувалося формування так званого висхідного/наростаючого тренду, особливо коли курс цієї криптовалюти невблаганно зростає. Саме через цей позитивний вектор розвитку, що сформував тенденцію навколо криптовалюти та біткоіна, та завдяки хайпу, в нього почали вливати величезні кошти, а це вже тренд.

В даній статті мова йтиметься про сучасний дискурс та одну з його тенденцій, а саме тенденцію до формування бутафорних, хайпових трендів, що зосереджуються навколо топової тематики, яка сама по собі є досить надуманою та якою спекулює інформаційний простір.

Ключові слова: *trend*, *la tendance*, «*confused modernity*», бутафорність, шов, контент, маніпуляція.

Гончаренко Е.С. Бутафорность трендов и отсутствие глобальных перспектив растерянной современности. В общем смысле трендом можно считать определенное направление развития в любой сфере жизни, или же определенное явление, товар или предмет, что задает тон в той или иной сфере. Само слово *trend* обычно переводится с английского как «тенденция», что собственно не совсем передает смысловую нагрузку этого понятия и соответственно не разграничивает «тренд» и